www.kurdistannet.org

10-1-2005 18:36

165000 قورباني بومةلةرزةي ئاسيا و كارةساتيكي ثر تيرذيدي..!! شيرزاد فاتح

سەرلەبەیانییەکی زووی ڕۆژی دووشەمە بوو ، خەڵکی خەریکی ڕزاندنەوەی شار بوون ، شەرقام و ناو بازار و

دووکانەکان بریسکەی دەدایەوە ، لە گڵۆپی ڕازاوەو وردەواڵە ڕازاوەکان، منالأن سەرحاڵی یاری و کڕینی فیشەکە شێتەو تەڵقە تەنوورە بوون ، ئەوان خەریکی کڕینی جل و بەرگی بابا نۆئیل و دیاری بوون بۆ منالأنی تری دۆست و ئاشنایان. بەشێك لە گەشتیارانی ئەورووپای بۆ گەشتوگوزار بەنیازی چوون بۆ سەردەریا و حەوانەوە بوون.

ئەوان بێئاگابوون لە شەپۆلی بێڕوحمی دەریا و نەیانزانی کە ئەمجارە شەپۆلەکان لە ناخی خۆیاندا بڕیاری مەرگی بە کۆمەڵی سەدان هەزار منالٚ و ژن و پیرو جوانی داوە ، لەسەرەتادا پێیان وابوو کە هەر وەك و جاران شەپۆلی دەم ڕەشەباو پاپۆڕە تێپەڕبووەکانە.

بە پێی ئاژانسەکان سەرەتای ئەم بوومەلەرزەیە لە دورگەی هۆکایدو لەوپەری باکوری (یابان)ەوە دەستی پێکرد ، وە بەپێی پێوەری ڕیختەر توندییەکەی گەیشتە 7.1 پلە. ئاژانسی چاودێرانی بومەلەرزەی یابانی ڕایانگەیاند کە ئەم ڕووداوە لە قوڵایی 48 کیلۆمەتر لە سەر ڕووی (المحيط الهادي) ەوە بووە. وولأتی یابان یەکێکە لەو ناوچانەی کە لە 20٪ ڕووداوەکانی بومەلەرزە لە جیهاندا تیا ڕوودەدات، بەدوای یەکەم بوومەلەرزەدا زنجیرەیەك بومەلەرزەی دوایيەك ڕوویاندا بە پلەی ڕێختەری جیاجیا لە نێوان 6.8 تا 5.6 پلە. ئەوان هەر ئەو کات پێشبینی ئەوەیان کرد و ووتیان کە ئەم بومەلەرزەیە چەندین ناوچەی تریش دەگرێتەوە !!

ڕاستة بوومةلةرزة ڕوداويكي سروشتيية ، بةلآم ئايا نةدةكرا ڕادةي خةسارةتي مرؤيي ئةم كارةساتة كةم بكريتةوةو بةري ثيبطيري؟ بةلآم ئةوة مةعلومة كة كاريطةري ڕووداوةكة لة سةر مرؤظ و ڕووبةڕووبوونةوةي بة ثيشكةوتووي مرؤظ و تةكنةلؤذياوة ، وة بة ضؤنيتي بةكارهيناني ئةم تةكنةلؤذيايةوة لة خزمةتي مرؤظايةتيدا بةندة..!!

لەماوەی 40 ساڵی ڕابردوودا ئەمە یەکەم جارە بوومەلەرزەی لەم جۆرە بەهێز ئەم ناوچەیە بگرێتەوە. شایانی باسە ساڵی 1995 یش بومەلەرزەیەکی بەهێز لە (کوبی ڕۆژئاوای یابان) ڕووی داو ببووە هۆی کوژرانی 6433 کەس. ئەم بومەلەرزەیە کەنارەکانی هەشت وولأتی جیاجیای باشور وە باشوری ڕۆژهەلأتی ئاسیای گرتەوە ، لەوانە(ئەنۆنیسیا ، تایلاند ، هند ، کینیا ، صومال ، یابان، سریلانکا) ، و بە ئەندازەی جیاجیا زیانیان

لێکەوتووە ، بە پێی ئامارەکان ئەندۆنیسیا یەکێکە لەو شوێنانەی کە گەورەترین زیانی لێکەوتووە و ژمارەی قوربانیانی تا ئێستا گەیشتۆتە 104055 کەس. هەروەها ئەم کارەساتە بووەتە هۆی گیان لەدەستدانی دەیان کەسی تر لە مالیزیا ، مالدیف ، بەنگلادیش و بورما ، تەنانەت کاریگەری شەپۆلەکانی بوومەلەرزەکە گەیشتۆتە کەناری ڕۆژئاوای ئەفریقا و لە کینا و صۆمالیش قوربانی هەیە!

بە پێی ئامارەکان بومەلەرزەی ئۆقیانوسی هندی زیاتر لە 165000 کەس تا ئێستا کوژراون ، ملیونەها بریندار هەیە ، ملیونەها ئینسانی تر لە هەل ومەرجی سەختی ئاوارەیی و بێخانەو لانەییدا ژیان دەکەن. سەیر لەوەدایە کە دووری نێوان چەقی دەست پێکردنی ئەو ڕووداوە تا کەنارەکانی خۆرهەڵاتی ئەفریقا زیاتر لە 6000 کلیۆمەترە ، شەپۆلەکان بۆ بڕینی ئەم ماوە دورو درێژە چەندین کاتژمێریان پێویستە ، کەچی دەوڵەتانی ناوچەکە نەیانتونیوە کە خەڵکی ئاگادار بکەنەوە و لەم کارەساتە و دووریان بخەنەوە لەو کارەساتەی

کە بەڕێوە بووە بۆ لایان، کە لەو ماوە درێژەی ئەو چەندین کاتژمێرەدا ئەکرا بە ئاسانی دانیشتوانەکە ئاگادار بکرانایەتەوەو لەم سەدەی بیست و یەکەمی دنیای پێشکەوتوی تەکنۆلۆژیایەدا ، ئەم هەموو ئینسانە بێتاوانە نەبوونایەتە قوربانی ئەم کارەساتە سروشتییە. شایانی باسە کە ژمارەیەکی زۆر لە قوربانییەکانی ئەم کارەساتە مرۆییە منالأنن ، کە ڕێژەکەی نزیکە لە 1/3 ی قوربانییەکانەوە، لەم کاتەدا زیاتر لە نیوملیۆن بریندار چاوەڕوانی چارەسەری برینەکانیانن ، 4 ملیۆن خەلك ماڵ و حاڵیان بە یەکجاری نەماوە و ئاوارە بوون کە بەشی زۆریان ئەندۆنیسین ، سەرباری ئەم ئاوارەیی و بێجێگەو ڕێگەییە ، یەکێك لە گەورەترین کێشەی ئەم خەڵکە نەبوونی ئاوی خواردنەوەو گیرۆدەی دەستی بڵاو بوونەوەی چەندین نەخۆشی و پەتای جۆراو جۆرن.

ئایا نەدەکرا دەوَلەتانی ناوضەکە لەو ماوەي ضەندین کاتذمیرەي کە کارەساتەکەي تیدا بەردەوام بوو!! لەو ماوەي طەیشتني شەثؤلەکان لە سونامي یەوە تا وولآتاني دەوربەري و تا سؤمالَ کە سەدان کلیومەترەو ضەندین کاتذمیري دەوي بؤ طەیشتني . ئایا دەوَلەتاني ناوضەکە کە هەموو ئامرازیکي ڕاطەیاندیان لەبەر دەستە ، نەدەکرا خەلَي ئاطادار بکەنەوە لەم کارەساتە بؤ ئەوەي ئەو ناوضانە بەجي یلَن ودوور بخرینەوە؟!

فریا کەوتنی ئەو خەڵکە ئاوارەو بریندارو لێقەوماو بێخانەو لانەیە ، هەروەها ڕووبەڕووبوونەوە و بەرگرتن بە دووبارە نەبوونەوەی کارەساتی دڵتەزێنی لەم جۆرە، بەندە بە دەرکێشانی پارەو پوڵی کەلەکە بووی بەردەستی سەرمایەدران و بە کارهێنانیان لە خزمەتی مرۆڤدا ، بۆ دروستکردنی جێگەو شوێنی گونجاو لەسەر مەرجی خانووبەرەی سەردەم ، بە جۆرێك کە ئنسانەکان بپارێزێ لە مەترسی کارەساتە سروشتییەکان. ئەم کارەش لە خۆوە ناکریت وسەرمایەداران وا بە ئاسانی ئامادە نین بۆ خزمەتی مرۆڤایەتی سەرمایەکانیان بخەنەگڕ ، بەڵکو

ئەمە بە فشار هێنان و ئیعترازو ناڕەزایەتی مرۆڤدۆستان و ڕێکخراو و لایەنەکانی بەرگریکەر لە مافەکانی ئینسان دەکرێ.

بژی خەبات لە پێناوی خۆشگوزەرانی و ڕزگاری مرۆڤدا

شيرزاد فاتح

سةنتةري بةرطري لة مافةكاني منالآن

www.santarimnalan.com

0046 73 57 15 449

Sherzad_f@yahoo.com

تيبيني// بةهؤي كيشةي كؤمثيوتةرةوة ، ئةم بابةتة بريك لة كاتي ئاسايي خؤي دوا كةوت.